

OSLO NYE TEATERS FREMTID

Uttalelse til revidert budsjett 2024

Til: Byråd for kultur og næring

Kopi: Bystyret v/kultur- og utdanningsutvalget

Dato: 27.05.2024

Norsk teater- og orkesterforening (NTO) er en interesse- og arbeidsgiverorganisasjon for profesjonelle, offentlig støttede virksomheter innenfor musikk og scenekunst. Foreningen representerer en omfattende infrastruktur av forskjelligartede virksomheter. NTO's 50 medlemsvirksomheter består av programmerende og produserende teatre, scener, orkestre, musikkensembler og kor, samt andre virksomheter med annen særlig tilknytning til bransjen.

Vi viser til byrådets forslag til revidert budsjett 2024 og byrådets notat av 23. mai d.å. til kultur- og utdanningsutvalget om Oslo Nye Teaters økonomiske situasjon.

Norsk teater- og orkesterforening er lettet over at byrådet foreslår at det settes av 30 mill. kroner til Oslo Nye Teater for å sikre at teateret ikke går konkurs.

Samtidig registrerer vi at byrådet vil komme tilbake til vilkår og forutsetninger for disse midlene i en egen sak til bystyret i juni d.å., og at teateret får i oppdrag «å utrede flere alternativer for teaterdriften, herunder fremtidig drift med en redusert aktivitet og et betydelig lavere tilskuddsnivå».

UFORSVARLIG PROSESS

Dette er en alvorlig sak som handler om fremtiden for et av Norges største teatre. Vi vil advare mot at Oslo kommune som ansvarlig eier forhastet knytter vilkår og forutsetninger til det ekstraordinære tilskuddet som kan medføre at Oslo Nye Teater opphører i sin nåværende form. Det kan få uopprettelige konsekvenser for kulturlivet i hovedstaden og tilbudet til Oslos befolkning, så vel som for hele infrastrukturen for produksjon og formidling av scenekunst i Norge.

Byråden viser til at Oslo kommune skal opptre som en *ansvarlig og langsiktig* eier av sine selskaper, og at det er riktig at byrådet foretar en *grundig* vurdering av fremtiden til teateret. Samtidig slår byråden fast at byrådet vil konkludere om den fremtidige driften ved Oslo Nye Teater allerede før sommeren.

Vi kan ikke forstå at det på så kort tid lar seg gjøre for byrådet å gjennomføre et tilstrekkelig grundig utredningsarbeid eller fremskaffe det nødvendige beslutningsgrunnlaget for bystyres behandling. Etter vårt syn er det også et u håndterbart oppdrag teateret har fått. Et betydelig lavere tilskuddsnivå innebærer en radikal omdanning av teaterets driftsmodell. Dette har teateret altså fått om lag en uke på å utrede.

Byråden peker på tre alternativer for videre drift: Videreføre driften som i dag, øke tilskuddet eller omstrukturere virksomheten. Vi vil understreke at også de to første alternativene reelt må inkluderes i vurderingene, og at utredningen av de tre alternativene må omfatte langsiktige konsekvensutredninger.

Herunder må det utredes hvilke konsekvenser disse alternativene vil få for:

- Kvaliteten og bredden i teaterets tilbud til publikum, og den funksjonen teateret i dag har som en levende og inkluderende møteplass.
- Den teaterfaglige kompetansen i Oslo og resten av landet, herunder verneverdige fag.
- Det øvrige kulturlivet i Oslo som teateret i dag bidra til gjennom utbredt samarbeid og ressurs- og kompetansedeling, herunder realiseringen av kunstneriske prosjekter i samarbeid med frittstående kunstnere og kompanier.
- Arbeidsplasser for frilansere så vel som fast ansatte kunstnere. Teateret engasjerer årlig rundt 300 frilansere og opphavere – herunder skuespillere, regissører, scenografer, dramatikere, kostymedesigner, lys- og lyddesignere, komponister og andre kunstnere – i tillegg til sine egne 90 fast ansatte.
- Hele den nasjonale infrastrukturen for produksjon og formidling av scenekunst i Norge som Oslo Nye Teater er en organisk del av – i et dynamisk samspill med de andre teatrene om utviklingen av scenekunsten og mangfoldet av kunstnerskap og talenter.

Slike grundige konsekvensutredninger er også en forutsetning for at byråden skal kunne foreta den varslede vurderingen av «hvilken alternativ måte rammen [til Oslo Nye Teater] kan benyttes for mer aktivitet og kultur i byen».

PREMISSER FOR BYRÅDETS VURDERINGER

Vi forventer at byrådets vurderinger gjøres i lys av de målene som Oslo kommune som eier har satt for teateret og som begrunner det offentlige tilskuddet. Altså at det legges til grunn at Oslo Nye Teater fortsatt skal gi hovedstadens befolkning et bredt teatertilbud av høy kvalitet, som er tilgjengelig for alle og med barn og unge som prioritert målgruppe.

Videre forventer vi at byrådets ambisjoner i [Hammersborgerklæringen](#) om å «å øke tilskuddene til kunst og kultur», «sikre kulturell infrastruktur» og «legge til rette for gode kulturopplevelser for alle, uavhengig av alder, inntekt og funksjonsevne» vil ligge til grunn for vurderingene.

Gitt disse premissene, forutsetter vi at det ikke knyttes vilkår til ekstrabevilgningen som tvinger Oslo Nye Teater inn i en nedadgående spiral med nedbemanning, redusert aktivitet og svekkede muligheter til å ta kunstnerisk risiko slik at samfunnsmandatet til slutt forvitrer.

SYSTEMATISK NEDBYGGING

Ifølge byråden har teaterets økonomiske problemer oppstått «til dels fordi teateret er for lite fleksibelt i møte med uforutsette hendelser, og at det derfor er nødvendig å utfordre styret til å vurdere større endringer».

Vi vil understreke at teaterets manglende evne til å kunne håndtere uforutsette svingninger i utgifter og inntekter skyldes en akkumulert underkompensasjon for lønns- og prisvekst over tiår.

Trass i en sterk vekst i egeninntekter og publikumstill, er teaterets kroniske utfordring et akselererende gap mellom økte kostnader til husleie, lønn og pensjon på den ene siden og et tilnærmet flatt driftstilskudd fra kommunen på den andre siden.

Siden Oslo kommune overtok hele det offentlige finansieringsansvaret for Oslo Nye Teater gjennom et makeskifte med staten i 1999 har institusjonens økonomi blitt bygget systematisk ned, stikk i strid med avtalen om at overføringen skulle «legge[r] opp til en styrking av driften ved Oslo Nye Teater».

Den norske institusjonsøkonomien er generelt betydelig svekket det siste tiåret, men Oslo Nye Teater er i en økonomisk særstilling med større realkutt akkumulert over lengre tid. Samlet realnedgang i driftstilskuddet siste åtte år er anslått til 15-17 mill. kroner.

Etter NTOs beregninger ville teaterets driftstilskudd inneværende år vært nærmere 50 mill. kroner høyere dersom teateret hadde blitt værende i ordningen med delt finansiering mellom statlig og lokalt/regionalt nivå. Vi har da lagt til grunn at teateret ville fått samme vekst i bevilgningen som et veid gjennomsnitt av utviklingen for de andre fem største teatrene i Norge (Nationaltheatret, Det Norske Teatret, Den Nationale Scene, Trøndelag Teater og Rogaland Teater).

OSLO KOMMUNES KULTURPOLITISKE ANSVAR

Byråden påpeker i notatet til kultur- og utdanningsutvalget at bevilgningen til Oslo Nye Teater «utgjør er en stor del av kommunens samlede tilskudd til kunst- og kulturinstitusjoner, og at det er viktig at midlene benyttes effektivt og godt og på en måte som kommer byens innbyggere til gode».

Det er riktig at tilskuddet til Oslo Nye Teater fremstår som en stor utgiftspost sammenlignet med de øvrige tilskuddsmottakerne i ordningen på Oslo kommunes budsjett. Teateret skiller seg ut som en stor arbeidsintensiv og kostnadskrevende institusjon, med tariffavtaler og et bredt og sammensatt samfunnsmandat. Innenfor rammene av den kunstneriske profilen, som er definert av den til enhver tid sittende teatersjefen, ivaretar teateret et bredt spekter av kunstnerskap, prosjekter og estetiske uttrykk.

De virkelig sammenlignbare virksomhetene med Oslo Nye Teater, som deler disse kjennetegnene, befinner seg på statsbudsjettet kap. 323 post 70 *Musikk- og scenekunstinstitusjoner*.

Disse institusjonene inngår i den samme nasjonale infrastrukturen av varige institusjoner som utgjør fundamentet for produksjon og formidling av scenekunst i Norge. De fleste av disse institusjonene inngår i ordningen med delt finansiering mellom statlig og lokalt/regionalt nivå, slik tilfellet også var for Oslo Nye Teater før avtalen mellom staten og Oslo kommune i 1999 om ny ansvarsdeling.

Dette makeskiftet innebar at hele det offentlige finansieringsansvaret og eierskapet for Oslo Nye Teater ble overført til Oslo kommune, mens det tilsvarende ansvaret for driften av Nationaltheatrets virksomhet ved Torshovteatret ble overført til staten. I forbindelse med den nye ansvarsdelingen ble Oslo kommune kompensert med 33 mill. kroner.

Med denne avtalen med staten påtok Oslo kommune seg et stort og viktig ansvar for Oslo Nye Teater som også er et *nasjonalt kulturpolitisk ansvar*. Spørsmålet om videre drift kan altså ikke alene være en lokal prioritering – uten et bredere perspektiv på teaterets betydning.

Dersom bevilgende myndigheter skrittvis bryter opp institusjonsøkonomien for å omfordele disse midlene til mer flyktige og hver for seg mindre kostnadskrevende aktører, bygges selve fundamentet for den profesjonelle scenekunsten i Norge ned. Strukturene rundt kunsten blir skjøre og lette å rive ned med skiftende politiske klima. Derimot er det krevende å bygge opp igjen sterke og uavhengige kunstinstitusjoner som en del av den infrastrukturen for fri ytring som offentlige myndigheter er forpliktet til å sikre (Grunnloven § 100 (6)).

Oslo Nye Teater er i gang med å legge om driften, kutte kostnader og redusere økonomisk risiko, og har allerede levert grundige tiltaksplaner og driftsscenarier fram mot 2030. Disse scenariene viser hvordan de igangsatte tiltakene vil gjøre teateret i stand til å gjenoppbygge egenkapitalen og sikre dagens driftsmodell fremover under forutsetning av at de økonomiske rammene opprettholdes.

Vi forventer at Oslo kommunen følger opp det kulturpolitiske ansvaret de påtok seg med makeskiftet i 1999, og at byrådet i tråd med uttalte mål og ambisjoner bidrar til å sikre Oslo Nye Teater et bevilgningsnivå fremover som gjør det mulig for teateret å ivareta sitt brede samfunnsmandat.

Vennlig hilsen

Norsk teater- og orkesterforening

Bodil Kjelstrup
styreleder

Morten Gjeltén
direktør